

Üniversite Öğrencilerinde Siber Aylaklık ve Dindarlık*

İbrahim Furkan GÜVEN

Dr. Öğr. Ü., Ordu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Ordu/Türkiye,
ibrahimfurkanguven@odu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8956-0167>

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş Tarihi: 15.01.2026

Kabul Tarihi: 30.05.2026

Yayın Tarihi: 15.06.2026

İntihal

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Finansman: Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Telif Hakkı

© İbrahim Furkan GÜVEN | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Öz

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde siber aylaklık ile dindarlık arasındaki ilişkiyi incelemek ve dindarlığın, siber aylaklık üzerindeki yordayıcı rolünün cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırma, ilişkisel tarama modeline dayalı nicel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 787 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu", "Siber Aylaklık Davranışları Ölçeği" ve "Dindarlık Ölçeği" aracılığıyla çevrim içi ortamda toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra Pearson korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular öğrencilerin siber aylaklık düzeylerinin orta, dindarlık düzeylerinin ise yüksek seviyede olduğunu göstermiştir. Buna göre dindarlığın siber aylaklığı olumsuz şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra dinî katılımdaki bir birimlik artışın siber aylaklık düzeyinde ,022 birimlik azalışla ilişkili olduğu görülmüş ancak açıklayıcı gücünün sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca dindarlığın yordayıcı rolü, kız öğrencilerden ziyade erkek öğrencilerde görece daha güçlüdür. Bu bulguya göre araştırmanın ikinci hipotezi desteklenmemiştir. Sonuçlar, siber aylaklığın yalnızca teknolojik erişim veya internet kullanım alışkanlıklarıyla açıklanamayacağını; değerler, sorumluluk bilinci ve öz-denetim süreçleriyle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Araştırma, dindarlığın dijital davranışları anlamada anlamlı fakat sınırlı bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma alana katkı sunmakta ve üniversite öğrencilerinin dijital davranışlarının çok boyutlu modellerle incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Bulgular; dijital farkındalık, zaman yönetimi ve değer temelli eğitim programlarının geliştirilmesinin önemini de desteklemektedir. Bununla birlikte kesitsel desen ve öz-bildirime dayalı veri toplama yöntemi nedeniyle bulgular nedensel sonuçlar üretmekten ziyade ilişkisel ve yordayıcı düzeyde değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Siber Aylaklık, Din, Dindarlık, Üniversite Öğrencileri.

Atıf

Güven, İbrahim Furkan. "Üniversite Öğrencilerinde Siber Aylaklık ve Dindarlık". *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 9/1 (2026), 181-193. <https://doi.org/10.52637/kiid.1864355>

* Araştırma verilerinin toplanabilmesi için Ordu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 24.10.2025 tarih ve 2025-168 numaralı karar sayısı ile etik kurul izni alınmıştır.

Cyberloafing and Religiosity Among University Students**

İbrahim Furkan GÜVEN

Assist. Prof., Ordu University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion, Ordu/Türkiye,
ibrahimfurkanguven@odu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8956-0167>

Research Article

History

Received: 15.01.2026

Accepted: 30.05.2026

Published: 15.06.2026

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned for plagiarism.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Funding: The author acknowledges that they received no external funding for this research.

Competing Interests: The author declares that they have no competing interests.

Copyright

© İbrahim Furkan GÜVEN | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between cyberloafing and religiosity among university students and determine whether the predictive role of religiosity on cyberloafing differs by gender. The study was designed as a quantitative research based on the relational survey model. The study group consisted of 787 students enrolled in various universities in Türkiye. Data were collected online through a "Personal Information Form," the "Cyberloafing Behaviors Scale," and the "Religiosity Scale." In the analysis of the data, descriptive statistics, Pearson correlation analysis, and simple linear regression analysis were used. The findings indicated that students' levels of cyberloafing were moderate, whereas their levels of religiosity were high. Accordingly, religiosity was found to negatively predict cyberloafing. In addition, a one-unit increase in religious participation was associated with a 0.022-unit decrease in cyberloafing; however, its explanatory power was found to be limited. Furthermore, the predictive role of religiosity was relatively stronger among male students than female students. Based on this finding, the second hypothesis of the study was not supported. The results suggest that cyberloafing cannot be explained solely by technological access or internet use habits, but is also associated with values, a sense of responsibility, and self-regulation processes. The study demonstrates that religiosity is a meaningful yet limited variable in understanding digital behaviors. In this respect, the study contributes to the field and indicates that university students' digital behaviors should be examined through multidimensional models. The findings also support the importance of developing programs focused on digital awareness, time management, and value-based education. However, due to the cross-sectional design and the use of self-report data, the findings should be interpreted at a relational and predictive level rather than as producing causal conclusions.

Keywords: Psychology of Religion, Cyberloafing, Religion, Religiosity, Undergraduate Students.

Cite as

Güven, İbrahim Furkan. "Cyberloafing and Religiosity Among University Students". *Journal of Kocatepe Islamic Sciences* 9/1 (2026), 181-193. <https://doi.org/10.52637/kiid.1864355>

** Ethical committee approval was obtained from the Ordu University Social and Human Sciences Research Ethics Committee, dated October 24, 2025, and numbered 2025-168, to collect research data.

Giriş

Günümüzde teknoloji, hızlı bir şekilde gelişmekte ve buna bağlı olarak bilgisayar, telefon ve tablet gibi teknolojik araçların kullanımı da artmaktadır. Teknolojiyle birlikte internet kullanım hızı da aynı şekilde gelişmektedir. Öyle ki her yaştan birey, interneti bilgi kaynağı olarak dinamik bir şekilde kullanmaktadır. Bugün teknoloji kullanımı, herkes için vazgeçilmez bir unsur hâline gelmiştir.¹ Bireyler, gelişen teknoloji ve yüksek internet hızı sayesinde istedikleri bilgiye hızlıca ulaşabilmektedir. İş ve işlemlerin hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, geniş kitlelere ulaşımının sağlanması ve bilgiye ulaşma konusunda birden fazla kaynağa erişimin mümkün olması gibi nedenlerle internetin, hayatın her anında var olması olağandır.² Tüm bunların yanında bireyler, interneti kişisel mail adreslerini kontrol etmek, iletişim amacıyla uygulamaları kullanmak, sosyal medya platformlarında gezinmek ve oyun veya alışveriş sitelerini ziyaret etmek gibi zamanlarının büyük çoğunluğunu siber aylaklık davranışı sergileyerek de geçirebilmektedir.³

Siber aylaklık, bireyin akademik/mesleki sorumluluk sırasında dijital araçları görev dışı amaçlarla kullanmasıdır. Bu hususta dinler, özellikle zamanın verimli ve doğru işlerde kullanılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Öyle ki İslâmiyet, zamanın verimli bir şekilde kullanımı ve yönetimi hususunu, bireyin bir işini bitirince diğer işine başlaması gerektiğini⁴ belirterek vurgulamaktadır. Nitekim bu sayede İslâmiyet, zamanın israf edilemeyecek kadar kıymetli olduğuna dikkat çekmektedir. Aynı şekilde Hz. Peygamber'in zaman yönetimi konusunda özellikle "boş zaman" vurgusu da söz konusudur. Bu doğrultuda ölmeden önce kıymeti bilinmesi gereken şeylerden birinin de meşguliyetten önce boş vakit olduğu⁵ nasihati, zamanın doğru ve faydalı işlerde kullanılması gerektiğini göstermektedir. Hz. Peygamber'in "boş zaman" konusundaki hassasiyeti oldukça önemlidir. Zira zaman yönetimi, bireyin kendi ihtiyaçlarına göre zamanını şekillendirmesine, kendini gerçekleştirme duygusunu güçlendirmesine, başladığı bir işi bitirebileceğine dair inancını artırmasına, sosyal etkileşim becerilerini geliştirmesine ve öz saygısını yükseltmesine yardımcı olur.⁶ Bu doğrultuda mevcut araştırmada siber aylaklık ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1. Siber Aylaklık

İngilizcede "cyberloafing, cyberslacking" olarak kullanılan kavram, Türkçede "siber aylaklık" şeklinde kullanılmaktadır.⁷ Alanyazında bu kavram ilk defa Lim⁸ tarafından örgütsel bağlamda ele alınmış ve "çalışanların, iş saatleri dışında iş yerindeki interneti kendi kişisel amaçları için kullanmaları" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımın yanı sıra Blanchard ve Henle⁹ siber aylaklığı; "işyerinde, iş dışındaki amaçlar için e-posta ve internet kullanımı"; Ugrin, Pearson ve Odom¹⁰ ise "internette verimsiz zaman harcama" olarak tanımlamıştır. Bu tanımların yanı sıra kavramın bir diğer ayırt edici yönü ise yalnızca internet kullanımı değil bireyin belirli bir iş, görev veya öğrenme sorumluluğunu yerine getirmesi gerekirken teknolojik aletleri görevleri dışında kullanmalarıdır. Buradan hareketle eğitim bağlamında siber aylaklık ise öğrencilerin ders veya akademik faaliyet sırasında interneti, sosyal medyayı, akıllı telefonu ya da diğer dijital araçları ders dışı/akademik faaliyet amacı taşımayacak şekilde kullanmaları olarak tanımlanabilir.¹¹

Bireylerin siber aylaklığa yönelmelerinin arkasında çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler arasında internete erişimin kolay olması, teknolojiye ulaşım rahatlığı, internet erişim maliyetlerinin düşük olması, özellikle genç bireylerin teknolojiye yönelik hızlı adaptasyon süreci, bilgisayar, telefon ve tablet

¹ Yusuf Levent Şahin, "Facebook Sosyal Ağ Kullanıcılarının Akademik Erteleme Davranışları ile Eğitsel Ortamlardaki Siber Aylaklık Durumlarının İncelenmesi", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 21/1 (Ocak 2020), 630.

² Seda İşgüzar, *Siber Aylaklık Davranışlarının Bir Kamu Kurumu Özelinde İncelenmesi: Log Analizine Dayalı Bir Çalışma* (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 1.

³ Anita L. Blanchard - Christine A. Henle, "Correlates of Different Forms of Cyberloafing: The Role of Norms and External Locus of Control", *Computers in Human Behavior* 24/3 (Mayıs 2008), 1069.

⁴ *Kur'an Yolu* (Erişim 25 Ekim 2025), el-İnşirâh 94/7.

⁵ Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâîl Buhârî, *el-Câmiu's-sahîh* (Dimaşk-Beyrût: Dâru İbn Kesîr, 1993), "Rikâk", 1.

⁶ Süleyman Munusturlar, *Boş Zaman Eğitiminin Benlik Saygısı ve Özel İyi Oluş Üzerine Etkisi* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014), 2-3.

⁷ Esin Kalaycı, *Üniversite Öğrencilerinin Siber Aylaklık Davranışları ile Öz Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 13.

⁸ Vivien K. G. Lim, "The It Way of Loafing on the Job: Cyberloafing, Neutralizing and Organizational Justice", *Journal of Organizational Behavior* 23/5 (Haziran 2002), 677.

⁹ Blanchard - Henle, "Correlates of Different Forms of Cyberloafing: The Role of Norms and External Locus of Control", 1068.

¹⁰ Joseph C. Ugrin vd., "Profiling Cyber-Slackers in the Workplace: Demographic, Cultural, and Workplace Factors", *Journal of Internet Commerce* 6/3 (Ekim 2008), 76.

¹¹ Filiz Varol - Esat Yıldırım, "An Examination of Cyberloafing Behaviors in Classrooms from Students' Perspectives", *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry* 9/1 (Ocak 2018), 29.

gibi teknolojik araçların günlük hayattaki yaygın kullanımı, siber aylaklığa yönelmedeki en önemli faktörlerden birkaçı olarak ön plana çıkmaktadır.¹²

En sık yapılan siber aylaklık davranışlarına yönelik olarak Ugrin, Pearson ve Odom¹³ tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya göre bireyler, en yüksek ortalamadan en düşük ortalamaya olacak şekilde e-posta kullanımı, çevrim içi sohbet odalarına girme, video izleme, çevrimiçi oyun oynama, internet üzerinden alışveriş yapma, yetişkin içerikli siteleri ziyaret etme ve yatırım sitelerinde zaman geçirmektedir. Bu sonucun yanı sıra bireylerin, sahip oldukları konumlara göre siber aylaklık davranışına yönelme oranlarına bakıldığında ise üst yöneticilerin en yüksek düzeyde siber aylaklık davranışlarına yöneldiği görülmüştür.

Literatür incelendiğinde siber aylaklık konusunun çeşitli açılardan ele alındığı göze çarpmaktadır. Konunun özellikle ergenler üzerinde araştırıldığı belirlenmiştir.¹⁴ Bahsi geçen araştırma sonuçlarına göre plansız ve aşırı teknoloji kullanımının, bireylerin ders sırasında siber aylaklık davranışlarında bulunmalarına sebep olabileceği tespit edilmiştir. Siber aylaklık konusunda ele alınan farklı araştırmalarda ise erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek düzeyde siber aylaklık puanlarına sahip olduğu belirlenmiştir.¹⁵ Literatürde siber aylaklığın ayrıca bireylerin çalışma isteklerinde azalmaya sebep olduğu, verimlilikte düşüş ve zaman kontrolünün kaybı gibi etkiler meydana getirdiğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur.¹⁶

2. Siber Aylaklık ve Dindarlık

Siber aylaklık, özellikle öğrencilerin akademik başarıları üzerinde önemli etkilere sebep olabilecek bir davranış biçimi olarak ön plana çıkmaktadır. Bireylerin ders sırası veya sonrasında interneti ders dışı faaliyetler için yoğun bir şekilde kullanması öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemekte ve akademik performanslarının düşmesine yol açmaktadır.¹⁷ Literatürde yer alan çeşitli araştırmalar, öğrencilerin siber aylaklık eğilimleri arttıkça derslerine olan ilgilerinin azaldığını ve bu durumun da akademik başarılarında gözle görülür bir gerilemeye sebep olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁸

Siber aylaklık davranışının arkasında yatan birtakım faktörler söz konusudur. Bunlar arasında internete kolay erişim, teknolojiye kolay ulaşım ve akademik erteleme eğilimleri göze çarpmaktadır. Özellikle okullardaki laboratuvarlarda internet altyapılarının güçlendirilmesi, öğrencilerin kişisel cep telefonlarını ve tabletlerini okula getirmeleri, internet erişim maliyetlerinin düşmesi, genç nüfusun teknolojiye adaptasyonunun çok hızlı bir şekilde gerçekleşmesi ve teknolojik cihazların günlük hayatta yaygınlaşması, siber aylaklığın en sık karşılaşılan nedenleri arasında yer almaktadır.¹⁹ Bu faktörler üzerine gerçekleştirilen araştırmalar, ilgili nedenlerin aynı zamanda öğrencilerin zaman yönetimi becerilerini de olumsuz şekilde etkilediğini belirtmektedir. Nitekim bu çerçevede ele alınan bir araştırmada, zaman yönetimi becerilerinin olumsuz etkilenmesine bağlı olarak öğrencilerin, öğrenme süreçlerine yönelik ilgilerinin azaldığı tespit edilmiştir.²⁰

Siber aylaklık ve dijital erteleme gibi görevden uzaklaşmaya yönelik davranış örüntülerinin, bireylerin stres, kaygı ve depresyon belirtileriyle ilişkili olabilmesinin yanı sıra öz-yeterlilik ve öz-saygı gibi benlik algısına ilişkin değişkenlerle de bağlantılı olabileceğini belirten araştırmalar literatürde

¹² Zeliha Seçkin - Gökhan Kerse, "Üniversite Öğrencilerinin Sanal Kaytarma Davranışları ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Ampirik Bir Araştırma", *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9/1 (Ocak 2017), 89-110; Hızır Hacıkeleşoğlu, "Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Dindarlık ve Ahlaki Kayıtsızlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 21/2 (Eylül 2021), 877-907.

¹³ Ugrin vd., "Profiling Cyber-Slackers in the Workplace: Demographic, Cultural, and Workplace Factors", 75-89.

¹⁴ Ramazan Çök - Mustafa Kutlu, "Üniversite Öğrencilerinin Ders Esnasında Ders Dışı İnternet Kullanım Davranışları ile Akademik Güdülenme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences* 4/1 (Haziran 2018), 1-21; Murat Polat, "Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklığı Ölçeği (DATSAÖ): Üniversite Öğrencileri İçin Bir Ölçek Uyarlama Çalışması", *Social Sciences Studies Journal* 4/21 (Ağustos 2018), 3114-3127.

¹⁵ Öznur Tanrıverdi - Feride Karaca, "Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Kapılma ve Siber Aylaklık Etkinlik Düzeylerinin İncelenmesi", *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions* 5/2 (Haziran 2018), 285-315.

¹⁶ Ayşe Bağrıaçık Yılmaz, "Lisansüstü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Karma Bir Çalışma", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 18/2 (Mayıs 2017), 113-134.

¹⁷ Deniz Mertkan Gezin vd., "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Siber Aylaklık Düzeyinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Ege Eğitim Dergisi* 19/2 (Aralık 2018), 408-424.

¹⁸ Jennifer E. Gerow vd., "To Slack or Not to Slack: Internet Usage in the Classroom", *Journal of Information Technology Theory and Application* 11/3 (Eylül 2010), 5-24; Jinnan Wu vd., "Student Cyberloafing In and Out of the Classroom in China and the Relationship with Student Performance", *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 21/3 (Mart 2018), 199-204.

¹⁹ Seçkin - Kerse, "Üniversite Öğrencilerinin Sanal Kaytarma Davranışları ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Ampirik Bir Araştırma", 89-110.

²⁰ Ayşe Gül İlhan - Nezihe Önal, "Öğretmen Adaylarının Siber Aylaklık Nedenleri: Dijital Dünyada Zaman Yönetimi", *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi* 7/2 (Aralık 2024), 243-258; Selma Şenel vd., "Üniversite Öğrencilerinin Siber Aylaklık Seviyelerini Yordayan Faktörler", *Kastamonu Eğitim Dergisi* 27/1 (Ocak 2019), 95-105; Çağdaş Ümit Yazgan - Ahmet Faruk Yıldırım, "Üniversite Gençliğinde İnternet Bağımlılığı ve Derslerde Siber Aylaklık Davranışları", *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 8 (Aralık 2020), 5-23.

mevcuttur.²¹ İslâm dini özelinde ise zaman, bireyin sorumluluk bilinci çerçevesinde değerlendirilmesi gereken önemli bir imkân olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda Kur'ân-ı Kerîm'de zamana²² ve bireyin boş kalmak yerine anlamlı eylemlere yönelmesi gerektiğine²³ vurgu yapılması, zamanın bilinçli ve sorumluluk çerçevesinde kullanılması gerektiğine işaret etmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan âyetlerin yanı sıra Hz. Peygamber'in boş zamanın değerlendirilmesine yönelik uyarıları²⁴ da zamanın bilinçli ve sorumluluk merkezli kullanımına verilen önemi göstermektedir. Bu kapsamda belli bir hedef ve program çerçevesinde hareket eden birey, kendini daha güçlü bir şekilde ifade edebildiği, kendini gerçekleştirme doğrultusunda adımlarını sağlam atabildiği, özsaygı ve özyeterlilik düzeyinin farkında olarak davranışlarını yönlendirebildiği bir konuma yükselmiş olur.²⁵ Literatürde siber aylaklık ve din ilişkisine dair az sayıda araştırma olduğu tespit edilmiştir.²⁶ Mevcut araştırmada üniversite öğrencilerinde siber aylaklık ile dindarlık arasındaki ilişki incelenecektir.

3. Siber Aylaklık, Din ve Cinsiyet

Siber aylaklık davranışının farklı türlerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesine yönelik araştırmalar literatürde mevcuttur. Öyle ki üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen araştırmalardan birinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla paylaşım amaçlı siber aylaklık davranışına yöneldikleri görülürken; oyun/bahis amaçlı siber aylaklık davranışlarında ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları tespit edilmiştir.²⁷ Yine aynı şekilde üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir başka araştırmada ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha yüksek haber takibi ve bireysel işlerle ilgilenmek amacıyla siber aylaklık davranışında bulundukları belirlenmiştir.²⁸ Beden eğitimi öğrencileri arasında gerçekleştirilen bir araştırmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda siber aylaklık davranışında bulunduğu ortaya konmuştur.²⁹ Ayrıca ilahiyat fakültesi örneklemini üzerinde gerçekleştirilen araştırmaların³⁰ da dâhil olduğu bazı çalışmalarda ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.³¹

Literatürde yer alan sonuçlar incelendiğinde araştırmalarda elde edilen bulgular farklılık arz etse de kadınların siber aylaklık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu gösteren bulguların yer alması, mevcut araştırma için de sağlam bir teorik ve ampirik altyapı oluşturmuştur. Bu çerçevede kız öğrencilerin sosyal medyayı alışveriş ve içerik üretimi gibi amaçlarla daha aktif kullanmaları ve erkek öğrencilere oranla sosyal etkileşimi sürdürme motivasyonlarının daha güçlü olması gibi etkenler dikkate alındığında sosyal medya kullanım düzeylerinin daha yüksek olması muhtemel görünmektedir.

Her erkek ve kadın, cinsiyetine göre kendisine yüklenen görev ve sorumlulukları yerine getirmeye çalışır. Özellikle sahip olunan fizyolojik, biyolojik ve psikolojik farklılıklar bireylerin dini, hayatlarına tatbik etme konusunda önemli bir yere sahiptir.³² Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde, kadınların erkeklerden daha yüksek dindarlık düzeyine sahip olduğu araştırmaların, diğerlerine göre daha ağır bastığı göze çarpmaktadır.³³

²¹ Gabriel E. Nweke vd., "Academic Stress and Cyberloafing Among University Students: The Mediating Role of Fatigue and Self Control", *Humanities and Social Sciences Communications* 11/1 (Mart 2024), 1-8.

²² el-Asr 103/1.

²³ el-İnşirâh 94/7.

²⁴ Buhârî, "Rikâk", 1.

²⁵ Munusturlar, *Boş Zaman Eğitiminin Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Üzerine Etkisi*, 19.

²⁶ Ahmet Çakmak - Yakup Uzunolat, "Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinde Fakülte Memnuniyeti ile Siber Aylaklık Arasındaki İlişki", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/2 (Aralık 2022), 833-852; Fatih Kandemir, "Kur'an ve Sünnet Bağlamında Zaman Yönetimi", *Marifetname* 8/2 (Aralık 2021), 413-429; İbrahim Yenen, "Zaman ve Dindarlık İlişkisi: Ramazan Dindarlığı", *EKEV Akademi Dergisi* 19/62 (Nisan 2015), 601-616.

²⁷ Ramazan Çok, *Üniversite Öğrencilerinde Çeşitli Akademik Değişkenlerinin Siber Aylaklık Davranışlarının Yordama Durumlarının İncelenmesi* (Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

²⁸ Çok - Kutlu, "Üniversite Öğrencilerinin Ders Esnasında Ders Dışı İnternet Kullanım Davranışları ile Akademik Güdülenme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", 1-21.

²⁹ Zübeyr Cinisli - Orhan Çınar, "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Davranışları", *Journal of Physical Education and Sports Studies* 10/1 (Mart 2018), 39-48.

³⁰ Ali Güngör, "Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Siber Aylaklık Davranışları ve Sebeplerinin İncelenmesi", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Aralık 2021), 517-548.

³¹ Bağrıacık Yılmaz, "Lisansüstü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Karma Bir Çalışma", 113-134; Gezgini vd., "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Siber Aylaklık Düzeyinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi", 408-424; Tanrıverdi - Karaca, "Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Kapılma ve Siber Aylaklık Etkinlik Düzeylerinin İncelenmesi", 285-315.

³² Asım Yapıcı, *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık* (Adana: Karahan Kitabevi, 2007), 46.

³³ Michael Argyle - Benjamin Beit Hallahmi, *The Social Psychology of Religion* (London: Routledge-Kegan Paul Press, 1975); L. M. Chatters - R. J. Taylor, "Age Differences in Religious Participation Among Black Adults", *Journal of Gerontology* 44/5 (Eylül 1989), 183-189; Alan S. Miller - John P. Hoffmann, "Risk and Religion: An Explanation of Gender Differences in Religiosity", *Journal for the Scientific Study of Religion* 34/1 (Mart 1995), 63-75; Adem Şahin, *İlahiyat, Tıp ve Mühendislik Okuyan Öğrencilerde Dini Hayatın Boyutları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans

Özellikle ilk araştırmalar, kadınların Tanrı'ya inanma, dua sıklığı, dine önem verme ve dinî hizmetlere katılım gibi çeşitli dindarlık göstergelerinde daha yüksek bir puana sahip olduklarını ortaya koymuştur.³⁴ Teorik ve ampirik veriler neticesinde dinin, zamanın verimsiz ve boş kullanılması olarak ifade edilen siber aylaklık karşısında olumsuz etkisinin olması, mevcut araştırmada öngörülmektedir. Tüm bunlardan hareketle dindarlık ile siber aylaklık arasında olumsuz ilişki olması ve dindarlığın, kız öğrencilerin siber aylaklık düzeylerini erkek öğrencilere oranla daha güçlü bir şekilde yordaması beklenmektedir. Bu kapsamda aşağıda belirlenen hipotezler test edilecektir:

H₁: Siber aylaklık ile dindarlık arasında olumsuz ilişki vardır.

H₂: Dindarlık, kız öğrencilerin siber aylaklık düzeylerini erkek öğrencilere oranla daha güçlü bir şekilde yordamaktadır.

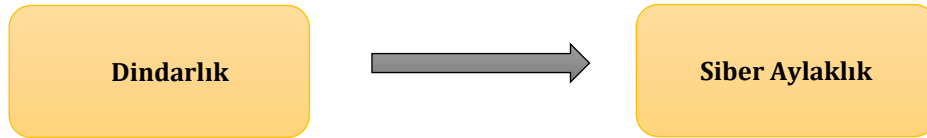
4. Yöntem

Siber aylaklık ve dindarlık olguları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu çalışma, survey (tarama) yöntemi ile gerçekleştirilen korelasyonel (ilişkisel) modele dayanan nicel bir araştırmadır.

4.1. Araştırmanın Deseni ve Modeli

Araştırma kesitsel desenli olup ilişkisel tarama modeline dayalı nicel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Bu kapsamda araştırma, aşağıda gösterilen model çerçevesinde yapılandırılmıştır:

Tablo 1. Araştırma Modeli

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın nicel verileri Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim görmekte olan toplam 787 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırmada, uygulama kolaylığı ve zaman açısından var olan kısıtlamalar nedeniyle kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır.³⁵

Tablo 1. Katılımcı Grubunun Özellikleri

Yaş Grupları	Sayı (N)	Yüzde (%)
Geç Ergenlik (17-20)	337	42,8
Erken Yetişkinlik (21-25)	390	49,6
Yetişkinlik (26+)	60	7,6
Cinsiyet		
Erkek	212	26,9
Kadın	575	73,1
Sınıf Düzeyi		
Hazırlık	68	8,6
Birinci Sınıf	186	23,6
İkinci Sınıf	204	25,9
Üçüncü Sınıf	180	22,9
Dördüncü Sınıf	149	18,9
İnternette Geçirdiği Süre		
Bir Saat	48	6,1
İki Saat	124	15,8
Üç Saat	189	24
Dört Saat	186	23,6
Beş Saat	98	12,5
Altı Saat	65	8,3
Yedi Saat	24	3
Sekiz Saat ve Üzeri	53	6,7
Toplam	787	100

Tezi, 1999); Celaleddin Çelik, *Şehirleşme ve Din* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2002); Ali Ayten, *Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009).

³⁴ Miller - Hoffmann, "Risk and Religion: An Explanation of Gender Differences in Religiosity", 63-75.

³⁵ Şener Büyüköztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi, 2023), 12.

Tablo 1 incelendiğinde örneklemin ağırlıklı olarak geç ergenlik (337 kişi - %42,8) ve erken yetişkinlik (390 kişi - %49,6) dönemindeki öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcılar sınıf düzeyleri açısından farklı kademelere dağılmakla birlikte çoğunluk birinci (186 kişi - %23,6), ikinci (204 kişi - %25,9) ve üçüncü (180 kişi - %22,9) sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Günlük internet kullanım süresi ise çoğunlukla iki (124 kişi - %15,8) ve dört (186 kişi - %23,6) saat arasında yoğunlaşmaktadır. Katılımcılara ilişkin ayrıntılı frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin elde edilebilmesi adına katılımcılara yönlendirilen anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Bu araçlar kişisel bilgi formu, siber aylaklık davranışları ölçeği ve dindarlık ölçeğidir.

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu ile katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, öğrenim görülen fakülte, sınıf düzeyi, öğrenim türü ve gün içerisinde internette/sosyal medyada geçirilen süre gibi demografik özelliklerine ait veriler toplanmıştır.

4.3.2. Siber Aylaklık Davranışları Ölçeği: Katılımcıların siber aylaklık düzeylerini belirlemek için Akbulut, Dursun, Dönmez ve Şahin³⁶ tarafından geliştirilen “Siber Aylaklık Davranışları Ölçeği” kullanılmıştır. İlgili ölçek; paylaşım (1-9. maddeler), alışveriş (10-16. maddeler), durum güncelleme (17-21. maddeler), çevrim içi içerik erişimi (22-26. maddeler) ve bahis/oyun (27-30. maddeler) şeklinde 5 alt boyut ve 30 maddeden oluşmaktadır. Her madde için 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan, bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek ayrıca siber aylaklık toplam puanı da vermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutlar ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmış ve değer ,95 olarak hesaplanmıştır.

4.3.3. Dindarlık Ölçeği: Gülmez³⁷ tarafından geliştirilen “Dindarlık Ölçeği” iman (1-2-4-8-11-13. maddeler), duygu (3-5-6-7-9-10-12. maddeler), etki (14-15-16-17. maddeler) ve ibadet (18-19-20-21-22-23-24. maddeler) olmak üzere 4 alt boyut ve 24 maddeden oluşmaktadır. Toplam dindarlık düzeyi ise bu 4 alt boyutun birlikte değerlendirilmesi sonucunda elde edilmektedir. Ölçek 5’li Likert tipinde hazırlanmıştır. Puanlamada 1 en düşük, 5 ise en yüksek puan olarak alınmıştır. Ölçekte ters yapıda bir madde bulunmamaktadır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin açıkladığı varyans ise %53,93 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise ,93 olarak hesaplanmıştır.

4.4. Verilerin Toplanması ve İstatistiksel Analizi

Verilerin toplanması, araştırmanın amacı ve problemleri çerçevesinde belirlenen 62 soruluk online olarak hazırlanan bir anket formu aracılığıyla 1 Kasım-31 Aralık 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan anket, çeşitli sosyal medya platformları (Facebook, Instagram, WhatsApp) aracılığıyla katılımcılara ulaştırılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon, ilişki derecesini belirlemek için ise regresyon analizi yapılmıştır. Anketin uygulanması için gerekli olan etik kurul onayı Ordu Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 24.10.2025 tarih ve 2025-168 sayılı kararı ile alınmıştır.

Araştırmanın amacına uygun olarak öncelikle değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Ardından bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Daha sonra ise katılımcılar cinsiyete göre erkek ve kız öğrenciler şeklinde gruplandırılmış ve basit doğrusal regresyon analizleri ayrı ayrı tekrarlanmıştır. Böylelikle bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki yordayıcı ilişkinin genel örnekleme ve cinsiyet grupları özelinde nasıl gerçekleştiği karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca analizler sırasında siber aylaklık ve dindarlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

5. Bulgular

Araştırmada, katılımcıların siber aylaklık ve dindarlık düzeylerini gösteren ölçeklerin öncelikle ortalamaları alınmıştır. Bu doğrultuda siber aylaklık ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 1, en yüksek puan ise 5’tir. Aynı puanlama dindarlık ölçeği için de geçerlidir. Örneklem grubunun siber aylaklık ve dindarlık ortalamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

³⁶ Yavuz Akbulut vd., “In Search of a Measure to Investigate Cyberloafing in Educational Settings”, *Computers in Human Behavior* 55 (Şubat 2016), 616-625.

³⁷ Çiğdem Gülmez, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlakî Çözüm ve Dindarlık* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014).

Tablo 2. Katılımcıların Siber Aylaklık ve Dindarlık Düzeyleri

Bağımlı Değişken	Sayı (N)	Ortalama (M)	Standart Sapma (S.s.)	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Siber Aylaklık	787	2,66	,58	,22	,25
Paylaşım	787	3,06	,77	-,03	-,36
Alışveriş	787	2,46	,72	,37	,17
Durum Güncelleme	787	1,89	,04	,25	,64
Çevrim içi İçerik Erişimi	787	3,81	,89	-,54	-,19
Bahis/Oyun	787	1,61	,69	,83	,71
Bağımsız Değişken					
Dindarlık	787	4,50	,47	-,07	,42
İman	787	4,92	,42	-,25	,03
Duygu	787	4,79	,55	-,50	,58
İbadet	787	3,72	,57	-,13	,20
Etki	787	4,58	,83	-,94	,48

Tablo 2’de siber aylaklık ve dindarlık değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler yer almaktadır. Buna göre katılımcıların siber aylaklık düzeylerinin orta düzeyde (M= 2,66) olduğu görülmektedir. Alt boyutlar arasında çevrim içi içerik erişimi (M= 3,81) ve paylaşım (M= 3,06) öne çıkarken bahis/oyun (M= 1,61) ve durum güncelleme (M= 1,89) daha düşük ortalamalara sahiptir. Dindarlık düzeyleri ise genel olarak yüksek düzeyde bir ortalama sahiptir. Özellikle iman (M= 4,92) ve duygu (M= 4,79) alt boyutları yüksek ortalamalarla dikkat çekmektedir. İbadet (M= 3,72) ve etki (M= 4,58) boyutları ise görece daha düşük düzeydedir. Değişkenlere ilişkin ayrıntılı betimsel istatistikler ise Tablo 2’de gösterilmiştir. Araştırmada normal dağılım tespit edilirken çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri dikkate alınmıştır. Fidell,³⁸ çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ve -1,5 arasında olan değişkenlerin normal dağılım gösterdiğini ve parametrik testler için uygun olduklarını belirtmektedir. Bu kapsamda araştırmada bağımlı değişken olan siber aylaklığın (,22) ile çarpıklık ve (,25) ile basıklık değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Siber aylaklık ve dindarlık değişkenleri ile bu değişkenlerin alt boyutları arasındaki ilişkileri belirleyebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Siber Aylaklık ve Alt Boyutları ile Dindarlık ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Testi)

Değişkenler	Siber Aylaklık (Toplam)	Paylaşım	Alışveriş	Durum Güncelleme	Çevrimiçi İçerik Erişimi	Bahis/Oyun
Dindarlık (Toplam)	-,149**	-,128**	-,113**	-,075**	-,081**	-,144**
İman	-,032	-,027	-,028	-,030	,029	-,074*
Duygu	-,073*	-,053	-,062	-,046	-,012	-,113**
İbadet	-,167**	-,176**	-,100**	-,043	-,162**	-,093**
Etki	-,194**	-,144**	-,165**	-,120**	-,097**	-,184**
N= 787						

*p<,05, **p<,01.

Tablo 3 incelendiğinde siber aylaklık ve dindarlık arasında, her iki değişkenin alt boyutları da dâhil olmak üzere istatistiki açıdan olumlu ve olumsuz ilişkiler söz konusudur. Siber aylaklık ile dindarlık (r= -,149**, p<,01) arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre dindarlık düzeyi arttıkça siber aylaklık düzeyi azalmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın H₁ numaralı; “Siber aylaklık ile dindarlık arasında olumsuz ilişki vardır.” hipotezinin doğrulandığı görülmektedir.

Araştırmada elde edilen korelasyon analizi sonuçlarına göre siber aylaklık ile dindarlık arasında olumsuz ilişki söz konusudur. Dindarlığın cinsiyete göre siber aylaklık üzerindeki yordayıcı etkisi ise araştırmada cevabı aranan bir diğer konudur. Bu doğrultuda basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış ve dindarlığın, siber aylaklık ve cinsiyet için yordayıcılığını ortaya koyan sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

³⁸ Barbara G. Tabachnick - Linda S. Fidell, *Using Multivariate Statistics: Pearson New International Edition* (New York: Pearson Higher Education, 2013), 33.

Tablo 4. Dindarlığın Siber Aylaklığı Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	p	F	R ²
Dindarlık	-,184	,000	17,808	,022

Bağımlı Değişken: Siber Aylaklık

*p<,05; **p<,01; ***p<,001.

Tablo 4 incelendiğinde dindarlık, siber aylaklığı olumsuz şekilde yordamaktadır. Ayrıca model anlamlıdır (p<,001). Bunun yanı sıra dindarlık, siber aylaklık davranışlarındaki toplam varyansın %2,2'sini açıklamaktadır (R²= ,022). Buna göre dini katılımdaki bir birimlik artışın, siber aylaklık düzeyinde ,022 birimlik bir azalışla ilişkili olduğu görülmektedir. Ancak siber aylaklık üzerindeki açıklayıcı gücünün düşük düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Siber Aylaklık ve Dindarlık Düzeyleri (Bağımsız Örneklemeler, t-Test)

Değişken	Cinsiyet	N	M	Ss	t	p
Siber Aylaklık	Erkek	212	2,64	,63	-,610	,542
	Kadın	575	2,67	,56		
Dindarlık	Erkek	212	4,49	,49	-,288	,773
	Kadın	575	4,50	,46		

*p<,05; **p<,01; ***p<,001.

Tablo 5 incelendiğinde gerçekleştirilen t-test analizi sonucunda siber aylaklık düzeyi açısından erkekler ile kadınlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (t₍₃₄₁₎= -,610; p>,05). Benzer şekilde dindarlık düzeyi açısından da erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (t₍₇₈₅₎= -,288; p>,05). Elde edilen bulgular cinsiyetin, siber aylaklık ve dindarlık düzeyleri üzerinde ayırt edici bir değişken olmadığını göstermektedir.

Tablo 6. Siber Aylaklığın Cinsiyete Göre Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	B	p	F	R ²
Dindarlık	Erkek	-,223	,012	6,388	,030
	Kadın	-,169	,001	11,365	,019

Bağımlı Değişken: Siber Aylaklık

*p<,05; **p<,01; ***p<,001.

Tablo 6 incelendiğinde elde edilen bulgular dindarlığın, her iki grupta da siber aylaklığı olumsuz yordadığını göstermiştir. Erkek öğrencilerde dindarlık, siber aylaklığı olumsuz şekilde yordamış; model, siber aylaklıktaki toplam varyansın %3'ünü açıklamıştır (p= ,012; R²= ,030). Kız öğrencilerde de aynı şekilde dindarlık siber aylaklığı olumsuz şekilde yordamış, ancak açıklanan varyans %1,9 düzeyinde kalmıştır (p= ,001; R²= ,019). Elde edilen bulgular, dindarlığın her iki cinsiyet grubu için de yordayıcı olduğunu ancak bu yordayıcılığın kız öğrencilerden ziyade erkek öğrencilerde daha güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre araştırmanın H₂ numaralı; "Dindarlık, kız öğrencilerin siber aylaklık düzeylerini erkek öğrencilere oranla daha güçlü bir şekilde yordamaktadır." hipotezi desteklenmemiştir.

6. Tartışma

Mevcut literatür, siber aylaklığı farklı örneklem grupları ve açılardan ele almıştır.³⁹ Bununla birlikte bu çalışmada üniversite öğrencilerinde siber aylaklık ve dindarlık ilişkisi incelenmiştir. Dindarlığın, alt boyutlarının ve çeşitli demografik özelliklerin, siber aylaklık üzerindeki rollerini ön plana çıkararak söz konusu ilişkiler, Türkiye'deki farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşan çalışma grubu üzerinde ele alınmıştır. İlk olarak siber aylaklık ile dindarlık arasında olumsuz bir ilişki tespit edilmiştir (r

³⁹ M. Trueman - J. Hartley, "A Comparison between the Time-Management Skills and Academic Performance of Mature and Traditional-Entry University Students", *Higher Education* 32/2 (Eylül 1996), 199-215; Nweke vd., "Academic Stress and Cyberloafing Among University Students: The Mediating Role of Fatigue and Self-Control", 1-8; Varol - Yıldırım, "An Examination of Cyberloafing Behaviors in Classrooms from Students' Perspectives", 26-46; Cinisli - Çınar, "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Davranışları"; Tanrıverdi - Karaca, "Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Kapılma ve Siber Aylaklık Etkinlik Düzeylerinin İncelenmesi", 285-315.

= -,149; $p < 0.01$). İkinci olarak dindarlığın siber aylaklık davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Üçüncü olarak dindarlığın siber aylaklığın üzerindeki yordayıcı etkisinin kız öğrencilere göre erkek öğrencilerde daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular bir arada değerlendirildiğinde bu araştırmanın siber aylaklık ve din literatürüne katkı sağladığı ve tartışmayı hak ettiği göze çarpmaktadır.

İlk olarak neden siber aylaklık ile dindarlık arasında negatif bir korelasyon bulunmakta ve dindarlık, siber aylaklığın engelleyici bir yordayıcısı olarak işlev görmektedir? Din, bireyin zaman yönetimi, öz-denetim ve sorumluluk algılarını şekillendirmesinin yanı sıra teknolojik araçlar ve dijital platformların amaç dışı kullanımı karşısında normatif ve anlamlı bir zemin oluşturan kapsamlı bir çerçeve sunabilir.⁴⁰ Nitekim İslâm dini de zamanın israf edilemeyecek kadar kıymetli olduğuna vurgu yaparak bir iş bitince diğerine başlanması gerektiğini⁴¹ vurgulamaktadır. Yine âyet ve hadislerde yer alan “boş zaman” konusundaki hassasiyet⁴² ve meşguliyetten önce vaktin kıymetinin bilinmesine⁴³ yönelik tavsiyeler, zamanın doğru ve faydalı işlerde kullanılması gerektiğini göstermektedir. İslâm dininin ortaya koymuş olduğu bu öğretiler, hayatın içerisinde yer alan tüm alanlara yönelik bir amaç ve anlam duygusu aşılayarak öğrencileri akademik faaliyetler sırasında daha sorumlu davranmaya teşvik edebilir. Bu sayede öğrencilerin zihninde şekillendirilen sorumluluk bilinci, dijital davranışlarını düzenlemesine ve siber aylaklık eğilimini sınırlandırmasına katkı sağlayabilir. Bunun yanı sıra dindarlık, öğrencilerin davranışlarını yalnızca dışsal kurallara göre değil içselleştirilmiş ahlâkî ilkeler, hesap verme bilinci ve sorumluluk duygusu çerçevesinde düzenlemesine katkı sağlayabilir. Ayrıca dindarlığın, öğrencilerin akademik faaliyetleri sırasında dijital araçları daha kontrollü kullanmalarına, ders dışı çevrim içi etkinliklerden uzak durmalarına ve zamanı daha verimli bir şekilde kullanmalarına katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

Elde edilen bulgu, dindarlığın öz-denetimle ilişkili yönünü de akıllara getirebilir. Nitekim din, bireylerin öz-kontrol süreçlerini destekleyen önemli bir psiko-sosyal kaynak işlevi görebilir.⁴⁴ Siber aylaklık ise çoğunlukla anlık keyif, sıkılma, sosyal medyadan gelen bildirimler, eğlence arayışı, merak veya akademik görevden kaçınma gibi yönelimlerle ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle dindarlığın, siber aylaklığı azaltıcı yönde bir etkiye sahip olması, dini inançların sadece inanç ve ibadet boyutlarıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda pratik hayatın teknoloji ve dijital yaşamı da içerisine alacak şekilde düzenleyici bir etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu, siber aylaklığın yalnızca teknolojik değil aynı zamanda psikolojik ve davranışsal bir öz-denetim meselesi olduğunu ortaya koyan kuramsal çerçeveye de örtüşmektedir.⁴⁵

İkinci olarak, dindarlığın siber aylaklık üzerindeki yordayıcı etkisi neden kız öğrencilere göre erkek öğrencilerde daha güçlüdür ($R^2_{\text{erkek}} = ,030$; $R^2_{\text{kız}} = ,019$)? Bu durum, dindarlığın kadın ve erkeklerde farklı davranış düzenleyici mekanizmalar yoluyla işlev görebileceğini göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde, her ne kadar kadınların dindarlık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ve dini değerleri pratik hayata daha sık yansıttıklarına dair çalışmalar⁴⁶ söz konusu olsa da siber aylaklık özelinde bu durum farklılaşmaktadır. Bu doğrultuda elde edilen bulgu birkaç açıdan yorumlanabilir. Öncelikle erkek öğrencilerin dijital ortamlarda oyun, bahis, haber takibi, video içerikleri, çevrim içi eğlence ve bireysel internet kullanımı gibi siber aylaklıkla ilişkili davranışlara daha fazla yönelme eğiliminde olmaları, dindarlığın bu grup üzerinde daha belirgin bir sınırlandırıcı etki göstermesine zemin hazırlayabilir. Nitekim siber aylaklık literatürüyle ilgili bazı araştırmalar, erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek eğilime sahip olduklarını ortaya koymaktadır.⁴⁷ Siber aylaklık, bireyin

⁴⁰ Vivien K. Lim - S. H. Teo Thompson, “Prevalence, Perceived Seriousness, Justification and Regulation of Cyberloafing in Singapore: An Exploratory Study”, *Information & Management* 42/8 (Aralık 2005), 1081-1093; Michael E. McCullough - Brian L. B. Willoughby, “Religion, Self-Regulation, and Self-Control: Associations, Explanations, and Implications”, *Psychological Bulletin* 135/1 (2009), 69-93; Dilek Demirtepe Saygılı - İrem Metin Orta, “An Investigation of Cyberloafing in Relation to Coping Styles and Psychological Symptoms in an Educational Setting”, *Psychological Reports* 124/4 (Ağustos 2021), 1559-1587.

⁴¹ el-İnşirâh 94/7.

⁴² el-Mü'minûn 23/3.

⁴³ Tirmizî, “Sıfatu'l-Kiyâme”, 1.

⁴⁴ McCullough - Willoughby, “Religion, Self-Regulation, and Self-Control: Associations, Explanations, and Implications”, 69-93.

⁴⁵ Nweke vd., “Academic Stress and Cyberloafing Among University Students: The Mediating Role of Fatigue and Self-Control”, 1-8.

⁴⁶ Chatters - Taylor, “Age Differences in Religious Participation Among Black Adults”, 183-189; Alexander Moreira-Almeida vd., “Envolvimento Religioso E Fatores Sociodemográficos: Resultados De Um Levantamento Nacional No Brasil”, *Archives of Clinical Psychiatry* 37/1 (Ocak 2010), 12-15; Merve Feryal Atef Ahmed Abdou Ashmawy, *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dindarlık ve Narsisizm İlişkisi: Sinop Örneği* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016); Miller - Hoffmann, “Risk and Religion: An Explanation of Gender Differences in Religiosity”, 63-75; Ayşe Şentepe - Metin Güven, “Kişilik Özellikleri ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/31 (Haziran 2015), 27-44.

⁴⁷ Çok - Kutlu, “Üniversite Öğrencilerinin Ders Esnasında Ders Dışı İnternet Kullanım Davranışları ile Akademik Güdülenme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, 1-21; Tanrıverdi - Karaca, “Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Kapılma ve Siber Aylaklık Etkinlik Düzeylerinin İncelenmesi”, 285-315.

teknolojiyle baş başa kaldığı andaki öz-denetim kapasitesiyle ilgilidir. Bu kapsamda erkek öğrencilerde siber aylaklığa yönelme potansiyeli daha yüksek olduğunda dindarlığın öz-denetim, zaman bilinci ve davranış kontrolü üzerinden oluşturduğu etki daha belirgin hâle gelebilir. Bunun yanında dindarlığın erkek öğrencilerde daha güçlü bir yordayıcı olması, dinî normların erkek öğrenciler tarafından özellikle zaman yönetimi, disiplin ve sorumluluk bağlamında daha belirgin bir davranışsal kontrol mekanizması olarak deneyimlenmesiyle açıklanabilir. Dindarlık, erkek öğrencilerde dijital ortamda geçirilen zamanı sınırlandırma, akademik faaliyet dışı internet kullanımını azaltma ve akademik sorumluluklara yönelme konusunda içsel denetimi destekleyen bir kaynak olarak işlev görmüş olabilir. Dinî inanç ve değerler, erkek öğrencilerin siber aylaklığı zaman kaybı, sorumluluktan uzaklaşma veya faydasız meşguliyet olarak değerlendirmelerine neden olarak bu davranışa yönelmelerini engellemiş olabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde dindarlığın erkek öğrencilerde siber aylaklık davranışını sınırlandıran içsel bir öz-denetim mekanizması olarak daha belirgin bir işlev gördüğü ifade edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada üniversite öğrencilerinde siber aylaklık ile dindarlık arasındaki ilişki incelenmiş ve dindarlığın siber aylaklık davranışı üzerindeki yordayıcı rolünün cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, öğrencilerin siber aylaklık düzeylerinin orta; dindarlık düzeylerinin ise yüksek seviyede olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada siber aylaklık ile dindarlık arasında olumsuz bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre dindarlık düzeyi arttıkça öğrencilerin siber aylaklık davranışlarında azalma olduğu görülmüştür. Ayrıca dindarlığın genel örnekleme siber aylaklığı olumsuz şekilde yordadığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuç dindarlığın, öğrencilerin dijital davranışlarını düzenlemede zaman yönetimi, sorumluluk bilinci ve öz-denetim üzerinden sınırlayıcı bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer önemli sonuç, dindarlığın siber aylaklık üzerindeki yordayıcı etkisinin cinsiyet gruplarında farklı düzeylerde ortaya çıkmasıdır. Bulgular, dindarlığın siber aylaklığı hem genel örnekleme hem de cinsiyet gruplarında olumsuz şekilde yordadığını göstermiştir. Ayrıca dindarlığın siber aylaklığı olumsuz şekilde yordamasının kız öğrencilerden ziyade erkek öğrencilerde daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgu, dinî inanç ve değerlerin dijital davranışlar üzerindeki etkisinin cinsiyete göre değişebileceğini ve bu değişimin her zaman olması beklenen dindarlık-cinsiyet beklentileriyle örtüşmeyebileceğini göstermektedir. Araştırma bu yönüyle alana özgün bir katkı sunmaktadır.

Gelecekteki çalışmalarda siber aylaklık ile dindarlık arasındaki ilişkinin daha kapsamlı modellerle incelenmesi önerilmektedir. Özellikle öz-denetim, zaman yönetimi, akademik motivasyon, akademik erteleme, psikolojik iyi oluş, sosyal medya bağımlılığı ve internet kullanım amacı gibi değişkenlerin aracı veya düzenleyici rollerinin test edilmesi, dindarlığın siber aylaklık üzerindeki etkisinin hangi mekanizmalarla ortaya çıktığını daha açık bir şekilde ortaya koyabilir.

Mevcut araştırmada kesitsel veriler kullanılmıştır. Bu durum nedensellik sonuçlarına ulaşılmasını engellemektedir. Ayrıca dindarlığın siber aylaklık üzerindeki etkisinin zaman içinde nasıl değiştiğini daha iyi değerlendirebilmek için boylamsal araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dindarlık ile siber aylaklık arasındaki ilişkinin zaman içerisinde nasıl şekillendiğini daha iyi anlayabilmek için boylamsal araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanında nitel araştırmalar yoluyla öğrencilerin siber aylaklığı nasıl anlamlandırdıkları, dinî değerlerin dijital davranışları nasıl etkilediği ve öğrencilerin zaman yönetimi ile teknoloji kullanımı konusundaki öznel deneyimleri derinlikli olarak incelenebilir.

Uygulama açısından ise üniversite öğrencilerine yönelik dijital farkındalık, zaman yönetimi ve öz-denetim temelli eğitim programlarının geliştirilmesi önemlidir. Bu programlarda sadece teknolojinin zararlı veya verimsiz kullanımlarına odaklanmak yerine, öğrencilerin dijital araçları belli bir amaç doğrultusunda sorumlu ve dengeli biçimde kullanmalarını destekleyen değer temelli bir yaklaşım benimsenebilir. Özellikle zamanın değeri, sorumluluk bilinci, öz-denetim ve dijital ahlâk gibi temalar, öğrencilerin gündelik teknoloji kullanımıyla ilişkilendirilerek ele alınabilir. Bu sayede dijital çağda dinî ve ahlâkî değerlerin, öğrencilerin teknoloji kullanım pratiklerini anlamada ve düzenlemede destekleyici bir kaynak olması mümkün olabilir.

Kaynakça

- Akbulut, Yavuz vd. "In Search of a Measure to Investigate Cyberloafing in Educational Settings". *Computers in Human Behavior* 55 (Şubat 2016), 616-625. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.11.002>
- Argyle, Michael - Beit Hallahmi, Benjamin. *The Social Psychology of Religion*. London: Routledge-Kegan Paul Press, 1975.
- Ashmawy, Merve Feryal Atef Ahmed Abdou. *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dindarlık ve Narsisizm İlişkisi: Sinop Örneği*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Ayten, Ali. *Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.
- Bağrıracık Yılmaz, Ayşe. "Lisansüstü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Karma Bir Çalışma". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 18/2 (Mayıs 2017), 113-134.
- Blanchard, Anita L. - Henle, Christine A. "Correlates of Different Forms of Cyberloafing: The Role of Norms and External Locus of Control". *Computers in Human Behavior* 24/3 (Mayıs 2008), 1067-1084. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2007.03.008>
- Buhârî, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmi'u's-sahîh*. Dimaşk-Beyrût: Dâru İbn Kesîr, 1993.
- Büyüköztürk, Şener vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 34. Basım, 2023.
- Chatters, L. M. - Taylor, R. J. "Age Differences in Religious Participation Among Black Adults". *Journal of Gerontology* 44/5 (Eylül 1989), 183-189. <https://doi.org/10.1093/geronj/44.5.S183>
- Cinislî, Zübeyr - Çınar, Orhan. "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Davranışları". *Journal of Physical Education and Sports Studies* 10/1 (Mart 2018), 39-48. <https://doi.org/10.30655/besad.2018.3>
- Çakmak, Ahmet - Uzunpolat, Yakup. "Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinde Fakülte Memnuniyeti ile Siber Aylaklık Arasındaki İlişki". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/2 (Aralık 2022), 833-852. <https://doi.org/10.17859/pauifd.1163972>
- Çelik, Celaleddin. *Şehirleşme ve Din*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2002.
- Çok, Ramazan. *Üniversite Öğrencilerinde Çeşitli Akademik Değişkenlerinin Siber Aylaklık Davranışlarının Yordama Durumlarının İncelenmesi*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Çok, Ramazan - Kutlu, Mustafa. "Üniversite Öğrencilerinin Ders Esnasında Ders Dışı İnternet Kullanım Davranışları ile Akademik Güdülenme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi". *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences* 4/1 (Haziran 2018), 1-21.
- Demirtepe Saygılı, Dilek - Metin Orta, İrem. "An Investigation of Cyberloafing in Relation to Coping Styles and Psychological Symptoms in an Educational Setting". *Psychological Reports* 124/4 (Ağustos 2021), 1559-1587. <https://doi.org/10.1177/0033294120950299>
- Gerow, Jennifer E. vd. "To Slack or Not to Slack: Internet Usage in the Classroom". *Journal of Information Technology Theory and Application* 11/3 (Eylül 2010), 5-24.
- Gezgin, Deniz Mertkan vd. "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Siber Aylaklık Düzeyinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi". *Ege Eğitim Dergisi* 19/2 (Aralık 2018), 408-424. <https://doi.org/10.12984/eggefd.344675>
- Gülmez, Çiğdem. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.
- Güngör, Ali. "Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Siber Aylaklık Davranışları ve Sebeplerinin İncelenmesi". *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Aralık 2021), 517-548. <https://doi.org/10.46353/k7auifd.995427>
- Hacıkeleşoğlu, Hızır. "Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Dindarlık ve Ahlaki Kayıtsızlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 21/2 (Eylül 2021), 877-907. <https://doi.org/10.33415/daad.954334>
- İlhan, Ayşe Gül - Önal, Nezih. "Öğretmen Adaylarının Siber Aylaklık Nedenleri: Dijital Dünyada Zaman Yönetimi". *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi* 7/2 (Aralık 2024), 243-258. <https://doi.org/10.70325/eyyad.1578662>
- İşgüzar, Seda. *Siber Aylaklık Davranışlarının Bir Kamu Kurumu Özelinde İncelenmesi: Log Analizine Dayalı Bir Çalışma*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Kalaycı, Esin. *Üniversite Öğrencilerinin Siber Aylaklık Davranışları ile Öz Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Kandemir, Fatih. "Kur'an ve Sünnet Bağlamında Zaman Yönetimi". *Marifetname* 8/2 (Aralık 2021), 413-429. <https://doi.org/10.47425/marifetname.vi.927045>
- Kur'an Yolu*. Erişim 25 Ekim 2025. <https://kuran.diyanet.gov.tr>

- Lim, Vivien K. - Thompson, S. H. Teo. "Prevalence, Perceived Seriousness, Justification and Regulation of Cyberloafing in Singapore: An Exploratory Study". *Information & Management* 42/8 (Aralık 2005), 1081-1093.
- Lim, Vivien K. G. "The It Way of Loafing on the Job: Cyberloafing, Neutralizing and Organizational Justice". *Journal of Organizational Behavior* 23/5 (Haziran 2002), 675-694. <https://doi.org/10.1002/job.161>
- McCullough, Michael E. - Willoughby, Brian L. B. "Religion, Self-Regulation, and Self-Control: Associations, Explanations, and Implications" *Psychological Bulletin* 135/1 (2009), 69-93. <https://doi.org/10.1037/a0014213>
- Miller, Alan S. - Hoffmann, John P. "Risk and Religion: An Explanation of Gender Differences in Religiosity". *Journal for the Scientific Study of Religion* 34/1 (Mart 1995), 63-75. <https://doi.org/10.2307/1386523>
- Moreira-Almeida, Alexander vd. "Envolvimento Religioso E Fatores Sociodemográficos: Resultados De Um Levantamento Nacional No Brasil". *Archives of Clinical Psychiatry* 37/1 (Ocak 2010), 12-15. <https://doi.org/10.1590/S0101-60832010000100003>
- Munusturlar, Süleyman. *Boş Zaman Eğitiminin Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Üzerine Etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.
- Nweke, Gabriel E. vd. "Academic Stress and Cyberloafing Among University Students: The Mediating Role of Fatigue and Self-Control". *Humanities and Social Sciences Communications* 11/1 (Mart 2024), 1-8. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-02930-9>
- Polat, Murat. "Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklığı Ölçeği (DATSAÖ): Üniversite Öğrencileri için Bir Ölçek Uyarlama Çalışması". *Social Sciences Studies Journal* 4/21 (Ağustos 2018), 3114-3127.
- Seçkin, Zeliha - Kerse, Gökhan. "Üniversite Öğrencilerinin Sanal Kaytarma Davranışları ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Ampirik Bir Araştırma". *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9/1 (Ocak 2017), 89-110.
- Şahin, Adem. *İlahiyat, Tıp ve Mühendislik Okuyan Öğrencilerde Dini Hayatın Boyutları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.
- Şahin, Yusuf Levent. "Facebook Sosyal Ağ Kullanıcılarının Akademik Erteleme Davranışları ile Eğitsel Ortamlardaki Siber Aylaklık Durumlarının İncelenmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 21/1 (Ocak 2020), 629-666.
- Şenel, Selma vd. "Üniversite Öğrencilerinin Siber Aylaklık Seviyelerini Yordayan Faktörler". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 27/1 (Ocak 2019), 95-105. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2376>
- Şentepe, Ayşe - Güven, Metin. "Kişilik Özellikleri ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/31 (Haziran 2015), 27-44. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.219893>
- Tabachnick, Barbara G. - Fidell, Linda S. *Using Multivariate Statistics: Pearson New International Edition*. New York: Pearson Higher Education, 7. Basım, 2013.
- Tanrıverdi, Öznur - Karaca, Feride. "Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Kapılma ve Siber Aylaklık Etkinlik Düzeylerinin İncelenmesi". *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions* 5/2 (Haziran 2018), 285-315.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. *Sünenü't-Tirmizî*. Mısır: Şirketü Mektebeti ve Matba'ati Mustafâ el-Bâbî, 1962.
- Trueman, M. - Hartley, J. "A Comparison between the Time-Management Skills and Academic Performance of Mature and Traditional-Entry University Students". *Higher Education* 32/2 (Eylül 1996), 199-215.
- Ugrin, Joseph C. vd. "Profiling Cyber-Slackers in the Workplace: Demographic, Cultural, and Workplace Factors". *Journal of Internet Commerce* 6/3 (Ekim 2008), 75-89.
- Varol, Filiz - Yıldırım, Esat. "An Examination of Cyberloafing Behaviors in Classrooms from Students' Perspectives". *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry* 9/1 (Ocak 2018), 26-46. <https://doi.org/10.17569/tojqi.349800>
- Wu, Jinnan vd. "Student Cyberloafing In and Out of the Classroom in China and the Relationship with Student Performance". *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 21/3 (Mart 2018), 199-204. <https://doi.org/10.1089/cyber.2017.0397>
- Yapıcı, Asım. *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi, 2007.
- Yazgan, Çağdaş Ümit - Yıldırım, Ahmet Faruk. "Üniversite Gençliğinde İnternet Bağımlılığı ve Derslerde Siber Aylaklık Davranışları". *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 8 (Aralık 2020), 5-23.
- Yenen, İbrahim. "Zaman ve Dindarlık İlişkisi: Ramazan Dindarlığı". *EKEV Akademi Dergisi* 19/62 (Nisan 2015), 601-616.